

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИХОВАННЯ ЛІДЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ У ПОЛТАВСЬКОМУ МОЛОДІЖНОМУ ПРОЕКТІ «ШКОЛА ШКОЛА МІСЦЕВОГО І СТУДЕНТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ «ЛІДЕР МАЙБУТНЬОГО»

Кращенко Ю.П. (м. Полтава, Україна)

Ураховуючи необхідність підготовки нової генерації лідерів місцевого і студентського самоврядування, виховання лідерських якостей майбутніх учителів, за нашою ініціативою спільно з управлінням у справах сім'ї, молоді та спорту виконавчого комітету Полтавської міської ради розроблено Полтавський молодіжний проект «Школа місцевого і студентського самоврядування «Лідер майбутнього» (далі – Школа).

На думку Л. Новикової, самоврядуванню потрібно вчити: «це значить створювати колективну перспективу і навчати планування шляхів її реалізації, вчити організувати спільну діяльність, адекватну планам, це значить навчити кожного оцінювати результати цієї діяльності і виробляти загальну оцінку. Це значить учити бачити в кожному особистість, яка має свої смаки і погляди, розраховує на увагу і бережливе ставлення. Це значить навчати дітей відчувати ставлення, прагнути до гармонізації» [3, с. 78].

Ідею Школи полягає в реалізації системи семінарів і тренінгів з лідерства, роботи в команді, діяльності місцевого та студентського самоврядування, діловодства, конфлікт-менеджменту, проектної діяльності, фандрайзінгу тощо. Мета Школи: виховати лідерські якості майбутніх педагогів, надати знання, сформувати уміння та навички, необхідні в діяльності лідеру студентського самоврядування. Навчання проходить у позаурочний час з жовтня до червня. Повний курс складається з двох етапів теоретичного та практичного. Теоретичний етап Школи містить лекції, семінари та тренінги. Їх тематика структурована за модулями [1].

Практичний етап уключає стажування в структурних підрозділах виконавчого комітету Полтавської міської ради, співпрацю з депутатами в округах, організація та участь у реалізації міських молодіжних проектів, культурно-масових заходів, тематичних ток-шоу, круглих столів, студентських конференцій тощо. Зокрема, в рамках другого етапу роботи Школи спільно з Національним студентським союзом проведено три всеукраїнських студентських науково-практичних конференцій з лідерської тематики («Виховання особистісних якостей майбутніх фахівців у системі студентського самоврядування» (Полтава, 2009), «Теорія і практика виховання лідерських якостей особистості у системі студентських самоврядних організацій» (Полтава, 2010), «Лідерство та студентське самоврядування у фаховій підготовці майбутніх спеціалістів» (Алчевськ, 2011). Учасники Школи відвідують Верховну Раду України та Полтавську обласну раду, беруть участь у роботі відповідних комітетів та комісій. Практичний етап навчання в Школі закінчується трьохденною діловою грою. Слухачі діляться на команди та пишуть соціальні проекти, для реалізації яких залучають кошти.

У 2010 році Школу закінчило 46 майбутніх педагогів, у 2011 році – 53. Школа є своєрідним «соціальним ліфтом», оскільки 25 студентів призначені помічниками-консультантами депутатів Полтавської міської ради. Випускники Школи отримали сертифікати за підписом Полтавського міського голови.

Рівень вихованості лідерських якостей у слухачів Школи визначали за допомогою «Опитувальника лідерських якостей» (за Є. Жариковим та Є. Крушельницьким) [2, с. 7–12]. Перший набір слухачів Школи розпочався у жовтні 2009 року, закінчився – у червні 2010 року, аналогічно по часу стартував та завершився другий набір Школи (жовтень 2010 року – червень 2011 року). Порівняльні результати виховання лідерських якостей майбутніх учителів I та II набору Школи відображені в таблиці 1.

Таблиця 1.

Результати діагностики вихованості лідерських якостей слухачів Школи

Навчальний рік	Початок навчання в Школі (жовтень)			Закінчення навчання в Школі (червень)		
	Рівні вихованості лідерських якостей (у %)					
	Низький	Середній	Високий	Низький	Середній	Високий
2009/2010	30,2	53,6	16,2	11,5	54,8	33,7
2010/2011	34,3	51,2	14,5	12,4	53,5	35,1

Дані таблиці 1 свідчать, що кількість майбутніх педагогів, котрі мають середній та високий рівень виховання лідерських якостей, значно збільшилась. Аналіз даних опитувань слухачів 2010/2011 навчального року в Школі свідчить, що число студентів, котрі належать до низького рівня, який вирізняє слабка вихованість лідерських якостей, поступово знижується з 34,3 % до 12,4 %. Ріст кількості майбутніх педагогів з високим рівнем зростає з 14,5 % до 35,1 %.

Серед випускників I та II наборів Школи є вчителі, викладачі вищих навчальних закладів I-II рівнів акредитації, державні службовці, підприємці, помічники народних депутатів України, митці, молоді громадські діячі, активісти природоохоронного руху. Шляхом опитування ми вирішили з'ясувати як вплинуло виховання та навчання в Школі на подальший життєвий шлях її випускників. Так, Т. Олексенко-Бендус (нині викладач хімії ПТУ № 23 м. Полтави) стверджує: «Як стати лідером власного життя? Як знаходити компроміс у будь-якій конфліктній ситуації? Пропонувати гарні ідеї так, щоб у них повірили та достойно оцінили? Саме на ці питання я знайшла відповідь у Школі. Ще тоді, будучи студенткою педагогічного університету, вперше відчула переваги тренінгів, лекцій, семінарів, поїздок, екскурсій, ділової гри. І лише згодом, працюючи з учнями, у колективі співробітників, повністю оцінила наше виховання в Школі «Лідер майбутнього». Упевненість у тому, що я особистість і можу осмислено управляти багатьма ситуаціями, розробляти власні проекти для гарної справи – виховання підростаючого покоління, надала мені саме Школа «Лідер майбутнього».

І. Погребняк (нині викладач хімії Полтавського м'ясо-молочного технікуму) зазначає: «На тренінгах та семінарах у Школі розвивала в собі комунікабельність та вміння швидко орієнтуватися в різноманітних ситуаціях, знаходити спільну мову з людьми, отримала багато нових знань та знайшла цікавих друзів. Саме Школа «Лідер майбутнього» допомогла мені швидко адаптуватися до нових умов на робочому місці та здобути авторитет серед колег та студентів».

С. Аксьонов (нині директор правління Полтавської обласної благодійної організації «Центр захисту живої природи «Юний європеєць») переконаний: «Школа «Лідер майбутнього» – проект, який дозволив мені глибше розвинути власні лідерські та організаторські якості, отримати та примножити практичний досвід в громадсько-політичному житті. З багатьма колишніми слухачами Школи продовжую активну співпрацю в рамках діяльності організації, яку я очолюю. Особливо хочу подякувати засновникам та організаторів Школи за можливість участі та корисно проведений період мого життя!».

К. Савчук (нині художник) розповідає: «Яскраво запам'ятався нюанс – під час урочистого відкриття Школи нам видали маленькі аркуші у формі листочків дерева та попросили написати свої побажання та очікування від цієї Школи, що ми зробили. Наприкінці відкриття ми прикріпили листочки на уявний пісочний годинник, тим самим уособлюючи виконання наших бажань і надій наприкінці Школи. І всі вони збулися! Школа – один із найкращих періодів мого студентського життя. Навіть неможна собі уявити яким же способом можна зайняти справу, щоб стільки часу пролетіло непомітно, дружно, і це при всьому тому, ще граючи та навчаючись одночасно! Усі лекції та тренінги пролітали

дуже швидко та цікаво, а ми й оглянутись не встигли як уже закінчувався наш курс «молодого бійця». Мені пощастило брати участь у науковій конференції з лідерства, де ми дуже цікаво поспілкувалися з молодими людьми на теми самоврядування та лідерства. Це були незабутні години пізнання. Дякуючи Школі «Лідер майбутнього» я багато чому навчилася: правильно розподіляти свій час, правильно спілкуватися з людьми, дізналась як стають лідерами, як правильно писати проекти і сценарні плани для організації громадських свят на міському рівні. Я багато і багатьох пізнала, що дало мені поштовх до розвитку кращого, нового і значущого».

В. Шелудько (нині Учасник Програми стажування у Верховній Раді України «Помічник Голови Комітету Верховної Ради України» у 2011-2012 рр., помічник-консультант Народного депутата України) ділиться враженнями від Школи: «Завдяки Школі я остаточно визначила свій шлях, а також одержала надзвичайно важливий старт для подальшої кар'єри і визначила напрямок діяльності. Лекції та тренінги були не лише цікавими, а й розвиваючими. Саме під час екскурсії до Верховної Ради України, яка відбувалася у рамках Школи, я дізналась про можливість стажування в українському парламенті. Мої плани та проекти тепер пов'язані з громадською діяльністю та державотворчим процесом в Україні. Переконана, що проект є чудовим стартовим майданчиком для молодих, енергійних, амбітних студентів».

О. Двойнікова (головний спеціаліст Полтавського обласного молодіжного центру праці) стверджує: «Дуже сподобалася завершальна ділова гра, яка об'єднала учасників Школи. Я отримала цінні знання стосовно написання гранту, які знову ж таки знадобилися мені у роботі. Переконана, що Школа необхідна і має право на життя. Це розширює кругозір, навчає працювати у команді, дає більше впевненості у своїх силах і мотивацію працювати над собою, добиватися кращого».

І. Звірко (нині приватний підприємець) зазначає: «Потрапивши в цей проект, кожен стає учасником цікавих життєвих головоломок, оскільки тебе навчають бути лідером не лише для інших, а й, в першу чергу, для себе і вміти працювати в команді, додадуть впевненості і покажуть, що в житті є ще багато цікавого, яке поряд з нами і водночас непомітне нами. Часто плутають поняття «лідер» і «керівник». За час навчання в цій Школі, я зрозуміла, що недостатньо мати змогу керувати людьми і мати спеціальну освіту для цього, а головне – це вміти вести людей за собою, бути частиною колективу, а не часткою, а також, щоб інші прислуховувалися до тебе. Бути лідером – це вміння шукати підходи до кожного, хто пішов за тобою. Я дуже вдячна всім тим, хто дав цьому проекту життя, а також тим людям, які продовжують вносити щось нове в його організацію. Проведення різних тренінгів і цікавих лекцій кожному із учасників «Школи лідерів» дало, в першу чергу, не просто знання, а головне – це вміння користуватися новим досвідом на практиці. Чесно кажучи, було б добре, якби таких шкіл відкривалось більше в інших областях України».

Таким чином, отримані дані та відгуки слухачів свідчать про ефективність виховання лідерських якостей майбутніх учителів у Школі, де здійснювалось усвідомлене включення студентів у предметний зміст соціально-значущої діяльності, посилювалась практична спрямованість підготовки педагога-лідера, що сприяло формуванню «поля лідерства» (за О. Уманським [4]) і максимально сприятливим умовам для прояву лідерських якостей.

Література

1. Кращенко Ю. П. Виховання лідерських якостей майбутніх учителів у Полтавському молодіжному проекті «Школа місцевого і студентського самоврядування «Лідер майбутнього» / Ю. П. Кращенко // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. – Тернопіль, 2011. – № 3. – С. 398–404. – (Педагогіка).

2. Методики самопізнання майбутнього лідера: [зб. тестових методик] / упоряд. М. В. Гриньова, Ю. П. Кращенко, Н. В. Беляєва. – Полтава: Шевченко Р. В., 2011. – 116 с.
3. Новикова Л. И. Педагогика детского коллектива. Вопросы теории / Л. И. Новикова. – М.: Педагогика, 1978. – 143 с.
4. Уманский А. Л. Педагогическое стимулирование лидерства в подростковых группах: автореф. дис. на соискание учен. степени канд. пед. наук: спец. 13.00.01 «Общая педагогика, история педагогики и образования» / Александр Львович Уманский. – Казань, 1992. – 18 с.

ТОЛЕРАНТНІСТЬ ПРИ ПІДГОТОВЦІ МАГІСТРАНТІВ ПРИРОДНИЧИХ ДИСЦИПЛІН

Кривошапка І.В. (м. Полтава, Україна)

Сучасний стан розвитку людини і суспільства вимагає від особистості високого рівня її загальної культури, моральних якостей і порозумінні між людьми, яке набуває значимості в загальному глобальному процесі інтеграції й асиміляції культур. У цих умовах встановлення меж світоглядної вседозволеності стає імперативом, а виховання толерантності – пріоритетним завданням педагогіки.

Освітня практика й результати наукових досліджень свідчать, що проблемі виховання толерантності у майбутніх педагогів приділяється недостатня увага. Зокрема, у їхній підготовці бракує належних педагогічних умов для забезпечення толерантної взаємодії. Унаслідок цього в значній кількості випускників спостерігається інтолерантність, що негативно впливає на якість їхньої професійної діяльності.

В Україні проблему формування толерантності суб'єктів педагогічного процесу цілеспрямовано досліджували Т. Білоус, О. Волошина, О. Зарвіна, А. Скок, Ю. Тодорцева, Р. Бернс, С. Біблер, О. Дубасенюк, В. Іщенко, В. Лекторський та інші вчені.

У загальнопедагогічному контексті толерантність трактується як готовність прийняти інших такими, якими вони є, і взаємодіяти з ними на засадах згоди і порозуміння (О.М. Безносок, С.К. Бондирева, С.В.Бурдіна, В.Ф. Калошин, Д.В.Колесов, К. Уейт, В.В. Шалін та ін.) [1].

Толерантність ми визначаємо як поважне ставлення до чужої думки, лояльність в оцінці вчинків і поведінки інших людей, готовність до розуміння і співпраці у вирішенні питань міжособистісної, групової і міжнаціональної взаємодії.

Толерантність означає поважання, сприйняття та розуміння багатого різноманіття культур нашого світу, форм самовираження та самовиявлення людської особистості. Формуванню толерантності сприяють знання, відкритість, спілкування та свобода думки, совісті і переконань. Толерантність – це, передусім, активна позиція, що формується на основі визнання універсальних прав та основних свобод людини [2, с.177].

Толерантна особистість – це: людина, яка добре знає себе і визнає інших; виявляє співчуття, терпіння, почуття гумору, чуйність, довіру, альтруїзм; терпима до розбіжностей; володіє собою; доброзичлива; не засуджує інших; уміє слухати [3, с.4].

Виховання в дусі толерантності не обмежується опануванням понять „толерантність” і „толерантна людина”. Через такі складові толерантності, як емпатія, довіра, уява, співчуття, слід розкрити студентам сутність „інакшості”. Важливо сформувати у майбутніх викладачів вищої школи толерантність щодо себе, передусім почуття гідності та здатності до самопізнання. Ці якості розглядаються у контексті групи, коли терпиме ставлення до себе є необхідною умо-